

N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli den 9 Febr. 1882, kl. 2 e. m.

Utlåtande, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1881 års riksdag.

(R. A.)

Sedan Stats-Utskottet numera tagit kännedom om den utaf Riksdagens år 1881 församlade revisorer afgifna berättelse om granskningen af Riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, hvilken berättelse till Utskottet remitterats och bland Kamrarnes ledamöter i tryck utdelats, samt genomläst de protokoll, hvilka blifvit hos fullmäktige i Riksgäldskontoret förda efter den 11 Augusti 1881, med hvilken dag revisorernes protokollsgranskning slutade, till och med den 20 Januari 1882, å hvilken dag fullmäktiges berättelse till innevarande års Riksdag blifvit afgifven, får Utskottet härmed afgifva yttrande öfver hvad revisorerne uti sin berättelse ett eller annat hänseende erinrat och föreslagit samt hvad i öfrigt vid berörda af Utskottet verkställda granskning förekommit.

1:o.

Angående bokföringen af 1872, 1878 och 1880 års lån.

(Rev.-ber. sid. 43. Utl. sid. 170.)

Å sid. 43 af berättelsen förmåla revisorerne, att uti Riksgäldskontorets hufvudbok vore i dess särskilda konti för år 1870 års lån och tredje emissionen af 1875 års lån upptagna beloppen dels af sålda obligationer, dels af

Bih. till Riksd. Prot. 1882. 4 Saml. 1 Afd. 2 Häft.

icke utlemnade amorterade obligationer och dels af qvarliggande osålda obligationer; att i kontot öfver 1872 års lån beloppen af sålda och af osålda obligationer vore angifna; men att i konti öfver 1878 och 1880 års lån endast beloppet af de sålda obligationerna vore upptaget; och hafva revisorerne med anledning häraf hemställt, att bokföringen af 1872, 1878 och 1880 års lån, så länge obligationer tillhörande dessa lån funnes osålda, måtte i berörda afseenden ske i likhet med den för förstnämnda två lån.

I sitt öfver revisionsberättelsen afgifna utlåtande hafva fullmäktige i Riksgäldskontoret upplyst, att, hvad beträffade 1872 års lån, redovisning funnes i 1880 års hufvudbok intagen rörande de samma lån tillhörande, osålda obligationernas in- och utgående balans samt förändring under året genom utlottning och försäljning. I fråga åter om 1878 och 1880 års lån hafva fullmäktige meddelat, att amorteringen af dessa lån först år 1882 toge sin början; i följd hvaraf någon förändring beträffande de osålda obligationerna af dessa lån ej kunnat genom utlottning uppkomma, likasom ej eller några amorterade, icke utlemnade obligationer af dessa lån ännu kunde förefinnas. Emellertid hade fullmäktige, med anledning af revisorernes ifrågavarande hemställan, föreskrifvit, att bokföringen af 1872, 1878 och 1880 års lån skulle, räknadt från och med innevarande år, och så länge obligationer af nämnda tre lån funnes osålda, med afseende på beloppen dels af sålda obligationer, dels af icke utlemnade amorterade obligationer och dels af qvarliggande osålda obligationer, ske i likhet med bokföringen för 1870 års lån och 1875 års låns tredje emission.

Då fullmäktige sålunda redan meddelat föreskrift om ifrågavarande bokförings verkställande på det af revisorerne föreslagna sätt, hemställer Utskottet,

att revisorernes förevarande framställning ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

2:o.

Angående statens fordran hos Strömsholms nya kanalbolag.

(Rev.-ber. sid. 58—61. Utl. sid. 171.)

Med förmälan, att statens genom Kongl. Maj:ts och Rikets Svea Hof-rätts laga kraftvunna dom den 23 sistlidne Juni fastställda fordran hos Strömsholms nya kanalbolag vid revisionsberättelsens afgifvande ännu ej

funnes i Riksgäldskontorets räkenskaper upptagen, hafva revisorerne å sid. 61 af berättelsen hemställt, att samma fordran, till så väl kapital som räntor, måtte i räkenskaperna fullständigt bokföras och redovisas i likhet med Riksgäldskontorets öfriga fordringar.

Jemte det fullmäktige i anledning häraf erinrat, att ifrågavarande fordran först under det löpande året 1881, efter det Kongl. Hofrätten meddelat ofvan omförmälda dom, kunnat till siffran bestämmas och att dess inbalanserande i 1881 års räkenskaper således ej varit möjligt, hafva fullmäktige i sitt utlåtande tillkännagifvit att fullmäktige föreskrifvit, det berörda fordran skulle i 1881 års räkenskaper uppdebiteras och redovisas, hvilket ock skett; utgörande beloppet af nämnda fordran vid sistlidna års slut i kapital 46,353 kronor 27 öre.

Den af revisorerne föreslagna bokföringsåtgärd är således redan vidtagen; vid hvilket förhållande Utskottet, som funnit fullmäktiges förklaring i detta hänseende nöjaktig, hemställer.

att revisorerne ifrågavarande förslag ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

3:o.

Angående Dalslands kanalaktiebolag.

(Rev.-ber. sid. 60—69. Utl. sid. 171.)

Revisorerne hafva å sid. 68 och 69 af sin berättelse omförmält, att summan af obetalta annuitetsliqvider å det till Dalslands kanalaktiebolag utbetalta statslån till segelleds öppnande från Hattefura vid Venern till sjön Stora Lee vid 1880 års slut uppginge till 87,790 kronor 5 öre.

Fullmäktige meddela i sitt utlåtande, att, efter sedermera verkställd afbetalning, förfallna, oguldna beloppet af dessa annuitetsliqvider vid utlåtanets afgifvande den 29 sistlidne December nedgått till 53,862 kronor 5 öre, deraf 13,862 kronor 5 öre för år 1879 och 40,000 kronor för år 1880.

Sedan derefter vid 1881 års utgång förfallit äfven annuiteten för sistnämnda år, utgörande likaledes 40,000 kronor, utan att någon ytterligare afbetalning hittills egt rum, uppgår beloppet af förfallna, oguldna annuiteter å ifrågavarande lån för det närvarande till 93,862 kronor 5 öre. Lånets hela återstående belopp utgör för det närvarande 661,262 kronor 57 öre,

4:o.

Angående Kinda kanals aktiebolag.

(Rev.-ber. sid. 68—71. Utl. sid. 172 och 175.)

Å sid. 70 af berättelsen hafva revisorerne erinrat, att Kinda kanals aktiebolags kapitalskuld till staten vid 1880 års slut vore i bolagets räkenskaper uppförd med ett kapitalbelopp af 359,692 kronor 6 öre; men att kanalrevisorerne, uppå anförda orsaker, ansett kapitalskulden vid nämnda tid rätteligen utgöra 370,453 kronor 45 öre, hvilket ock öfverensstämde med statsrevisorerne åsigt och Riksgäldskontorets räkenskaper.

Kanalbolagets styrelse har tillkännagifvit (sid. 175), att bolagets räkenskaper blifvit ändrade i öfverensstämmelse med ofvanberörda, af statsrevisorerne och kanalbolagets egna revisorer uttryckta åsigt.

Af fullmäktiges utlåtande (sid. 172) inhemtas, att den resterande räntan för år 1880, utgörande 352 kronor 20 öre, blifvit i November månad år 1881 till Riksgäldskontoret inbetalt.

Någon ytterligare inbetalning har derefter ej egt rum; och utgör ifrågasvarande låns kapitalåterstod fortfarande 370,453 kronor 45 öre samt de förfallna, oguldna annuitetsbeloppen tillhopa 43,397 kronor 80 öre.

5:o.

Angående Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernvägsaktiebolag.

(Rev.-ber. sid. 96—99.)

Beträffande detta bolag redogöres å sid. 98 och 99 af revisionsberättelsen för inbetalningen af 1880 års annuitetsbelopp.

Utskottet har vid läsningen af Fullmäktiges protokoll inhemtat, att af den annuitet, 162,000 kronor, å det till bolaget utgifna statslån, som vid slutet af år 1881 förföll till betalning, endast 62,000 kronor hittills erlagts; hvar emot 100,000 kronor återstå oguldna; varande 6 procent öfverränta från förfallodagen å detta belopp förskrifven. Lånets återstående kapitalbelopp utgör 2,751,496 kronor 72 öre.

6:o.

Angående Bergslagernas jernvägsaktiebolag.

(Rev.-ber. sid. 126—129)

Å sid. 128 och 129 af revisionsberättelsen meddelas, att den halfårs-ränta, som den 15 Januari och den 15 Juli 1881 förfallit å de af Bergslagernas jernvägsaktiebolag utfärdade, af Riksgäldskontoret efter en kurs af 90 procent inköpta 5 procentobligationer, den 26 sistlidne September ännu var obetald. Samma räntebelopp äro ännu oguldna, likasom ock den halfårs-ränta å berörda obligationer, som ytterligare förfallit den 15 Januari innevarande år.

Utlottade och den 15 nästlidne Januari förfallna obligationer å 47,700 kronor hafva behörigen infriats; och utgör derefter återstoden af de Riksgäldskontoret tillhöriga, af Bergslagernas jernvägsaktiebolag utfärdade obligationer 6,647,400 kronor.

7:o.

Angående det föreskrifna särskilda sammandraget af enskilda, med statsbidrag understödda jernvägsaktiebolags räkenskaper.

(Rev.-ber. sid. 136 och 137. Utl. sid. 174.)

Under åberopande af den utaf Kongl. Maj:t den 23 Mars 1877 utfärdade instruktion för de ombud, som å statens vägnar deltaga i årliga granskningen af enskilda, med statsbidrag understödda jernvägsaktiebolags förvaltning och räkenskaper, hafva revisorerne å sid. 136 af sin berättelse förmält, hurusom uti denna instruktion föreskrefves, bland annat, att ombudet skulle inom en månad efter granskningens afslutande till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingifva, för att genom dess försorg till Kongl. Civildepartementets expedition insändas, ej allenast två exemplar af berättelsen derom, utan äfven, derest och i den mån sådant icke i berättelsen influtit, särskildt

sammandrag af bolagets räkenskaper för de senaste fem åren, så vida bolaget så länge varit i verksamhet, men i annan händelse för den tid, bolagets verksamhet omfattade; skolande detta sammandrag vara så uppställt, att detsamma, särskildt för hvarje år, tydligt utvisade så väl bolagets behållna inkomst som ock huru mycket deraf blifvit dels afsatt till reservfond, dels användt till utvidgningar och förbättringar vid jernvägen, anskaffning af förlag eller inköp af ny materiel med flera dylika utgifter, dels ock till aktieegarne utdeladt.

Statsrevisorerna hade vid tagen kännedom af de till dem aflemnade revisionsberättelserna funnit endast några bland de anbefalda sammandragen vara upprättade i full öfverensstämmelse med de derom lemnade, här ofvan angifna föreskrifterna. I flera af dessa sammandrag saknades en eller annan uppgift, som skolat meddelas; hvartill komme att uppställningen af dem vore gjord på ett sätt, som i hög grad försvårade uppfattningen af dem. Vid åtskilliga berättelser saknades sammandrag helt och hållet. Då det syntes statsrevisorerna angeläget, att dessa sammandrag innehölle hvad som enligt föreskrift skulle i dem upptagas, och det otvifvelaktigt blifve till lättnad vid deras granskning, om de uppställes någorlunda likformigt, i hvilket afseende det vid berättelsen om Borås jernvägsaktiebolag fogade sammandrag syntes revisorerna vara lämpligt och tillfredsställande, hafva revisorerna velat härpå fästa uppmärksamheten.

Då revisorernes sålunda gjorda framställning synes utvisa, att ofvan omförmälda instruktion ej behörigen efterlefves, och enär de föreskrifna sammandragens noggranna upprättande på likformigt sätt torde i hög grad underlätta den granskning af jernvägsbolagens räkenskaper och förvaltning, som statsrevisorerna hafva att verkställa, anser Utskottet sig ega skäl tillstyrka Riksdagen att, för åstadkommande af rättelse i det anmärkta förhållandet, fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet å detsamma; och hemställer Utskottet alltså,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anmäla revisorernes ofvanberörda framställning, med anhållan att Kongl. Maj:t täcktes i anledning af detsamma vidtaga de åtgärder och meddela de föreskrifter, som må finnas erforderliga för åstadkommande af rättelse i det af revisorerna anmärkta förhållandet.

8:o.

Angående inteckningar i enskilda jernvägar.

Utskottet har inhemtat, att inteckning på grund af Kongl. förordningen angående lagfart, inteckning och utmätning af jernväg m. m. den 15 Oktober 1880 till denna dag fastställts till säkerhet för Riksgäldskontorets fordringar hos Gotlands, Vessman—Barkens, Hultsfred—Vesterviks, Vestervik—Åtvidaberg—Bersbo, Kristianstad—Hessleholms och Helsingborg—Landskrona—Eslöfs jernvägsaktiebolag, äfvensom för i jernvägshypoteksfonden belånade obligationer eller skuldförbindelser, utfärdade af Gotlands, Östra Vermlands, Oxelösund—Flen—Vestmanlands, Kalmar Nya och Nybro—Säfsjöströms jernvägsaktiebolag. Samtliga öfriga, af Riksgäldskontoret gjorda dylika inteckningsansökningar äro ännu på vederbörande domstolars handläggning beroende.

9:o.

**Angående afskrifning af Riksgäldskontorets fordran för
lyftade medel utaf det vid 1870 års riksdag anvisade
kreditiv för rikets försvar eller andra högst viktiga
och angelägna ändamål.**

Enligt Kongl. brefvet den 11 Augusti 1870 beslöt Kongl. Maj:t att, för neutralitetens upprätthållande, lyfta det af 1870 års riksdag till rikets försvar eller andra högst viktiga och angelägna ändamål beviljade kreditiv å 1,500,000 kronor; och anvisades deraf:

till landtförsvaret	kronor 737,000: —
och till sjöförsvaret	» 763,000: —
<hr/>	
Summa kronor 1,500,000: —	

hvar efter beloppet i Riksgäldskontoret uttogs under Oktober och December månader år 1870 samt April och Maj månader år 1871.

Sedan det för sjöförsvaret lyftade belopp år 1874 redovisats, återlemnade Statskontoret med anordning den 15 Juli 1874 till Riksgäldskontoret en å detta belopp uppkommen besparing af ..... Kr. 89,554: 37 hvarefter i Riksgäldskontorets hufvudbok för år 1874 såsom fordran utbalanserades återstående ..... » 1,410,445: 63 hvilket sistnämnda belopp, enligt 1877 års Riksdags, med bifall till Stats-Utskottets utlåtande N:o 45, fattade beslut, i Riksgäldskontorets räkenskaper föres inom linien.

Det för sjöförsvaret lyftade och använda belopp blef, såsom ofvan nämnts, redan år 1874 redovisadt och den derå uppkomna besparing återbetald. Af den för landtförsvaret lyftade summa återstodo vid 1880 års början oredovisade 2,121 kronor 13 öre. Sedan jemväl detta belopp, enligt Utskottet tillhandakomna och i dessa dagar af Kammarrätten utan anmärkning granskade räkenskaper, blifvit under år 1880 slutligen redovisadt, kan någon återbetalning af ifrågavarande kreditivmedel ej vidare ega rum; och hemställer Utskottet fördenskull,

att ofvannämnda, bland Riksgäldskontorets tillgångar inom linien bokförda lyftade medel af det vid 1870 års riksdag anvisade kreditiv för rikets försvar eller andra högst viktiga och angelägna ändamål 1,410,445 kronor 63 öre må ur Riksgäldskontorets räkenskaper afskrifvas.

10:o.

Angående Riksgäldskontorets skulder.

Af fullmäktiges berättelse till innevarande års Riksdag inhemtas, att Riksgäldskontorets skulder vid 1881 års slut utgjorde 237,219,358 kronor 73 öre, hvaraf fonderad skuld 225,715,895 kronor 56 öre. Värdet af statens jernvägar vid samma tid utgjorde, enligt Kongl. Styrelsens för statens jernvägstrafik den 1 dennes utgifna summariska redovisning ..... Kr. 218,938,896: 73

Då härtill lägges beloppet af Riksgäldskontorets tillgångar vid 1881 års slut ..... » 64,089,243: 35

Summa Kr. 283,028,140: 08

Transport Kr. 283,028,140: 08

visar sig, att, utan beräkning af statens samtliga öfriga tillgångar, endast värdet af statens med dels lånta medel, dels influtna trafikmedel åstadkomna jernvägar, äfvensom beloppet af Riksgäldskontorets egna fordringar hos enskilda, med statslån understödda jernvägsbolag med flera, med ..... » 45,808,781: 35

öfverstiger beloppet af Riksgäldskontorets ofvan angifna skuld ..... Kr. 237,219,358: 73

III

I sammanhang härmed anser sig Utskottet böra här anteckna, att, enligt ofvan åberopade summariska redovisning, den förskrifna räntan å in- till 1881 års utgång lånta medel utgjorde i medeltal 4,32 procent, samt att den kontanta nettoafkastningen af statens jernvägstrafik för hvarterdera af sistförflutna 5 år utgjort i förhållande till

		1881.	1880.	1879.	1878.	1877.
lånta medel	proc.	4,10.	3,74.	2,68.	2,60.	3,35.
lånta medel med tillägg af kapitalrabatt »		3,75.	3,47.	2,49.	2,42.	3,12.
lånta medel med tillägg af kapitaliserade trafikmedel	»	3,66.	3,32.	2,36.	2,27.	2,91.
lånta medel med tillägg af kapitalrabatt och kapitaliserade trafikmedel »		3,38.	3,11.	2,21.	2,13.	2,74.

A sid. 36 och 37 af berättelsen anställa statsrevisorerna, för åren 1875—1880, en jemförelse mellan hvad staten i ränta utbetalt för de medel, som upplånats för statens och enskilda, af staten understödda jernvägsanläggningar, samt hvad den levererade behållningen af trafikinkomsten å statens jernvägar och de utaf enskilda jernvägarne verkställda inbetalningar tillsammans utgöra, hvilken jemförelse således afser att utvisa den skilnad, som måst af andra statsmedel gäldas.

En dylik jemförelse för år 1881, upprättad enligt de af revisorerne följda grunder, utvisar, att år, 1881 i ränta å de fonderade stats-

lånen utbetalts ..... Kr. 9,118,274: 64
 Levererade behållningen af trafikinkomsten å statens jernvägar utgjorde ..... kr. 7,200,000: —
 För lånen till enskilda jernvägar verkställda inbetalningar uppgingo till ..... » 1,715,079: 72 » 8,915,079: 72

Skilnad, som måst af andra statsmedel gäldas..... Kr. 203,194: 92

Såsom här ofvan omförmäls, har förestående jämförelse för år 1881 upprättats enligt samma grunder, som af revisorerne i deras berättelse följts för åren 1875—1880. Härvid är dock att erinra, att i de uppgifna inbetalningarne från enskilda jernvägar, 1,715,079 kronor 72 öre, endast 1,253,395 kronor 79 öre utgöra räntor, under det återstående 461,683 kronor 93 öre bestå af kapitalafbetalning. Dessutom må anmärkas, att vid det angifna räntebeloppet för de fonderade lånen afdrag ej gjorts vare sig för den ränta, som belöpt å de fonderade obligationer, hvilkas valuta under någon tid användts till betäckande af den, numera återbetalta, del af kassaförstärkningen åt Statskontoret, som ej genom försäljning af 1879 års tillfälliga obligationer upplånats, eller för den ränteinkomst, Riksgäldskontoret erhållit genom tillfällig utlåning af innestående behållningar.

Bland bilagorna till revisionsberättelsen förekommer å sid. 150 en tabell, utvisande den vid slutet af Juni månad 1881 återstående kapitalskulden för de fonderade statslånen äfvensom de intill nämnda tid å desamma verkställda afbetalningar. Vid denna tabell måste Utskottet göra en erinran. Densamma slutar med en kapitalåterstod vid slutet af Juni 1881 af 256,585,222 kronor 22 öre. Då, såsom här ofvan meddelats, kapitalskulden för de fonderade lånen vid slutet af sistnämnda år utgjorde endast 225,715,895 kronor 56 öre, utvisar berörda förhållande, att tabellen måste vara i något hänseende mindre exakt; och består detta deri, att i tabellen upptagits *såväl* den redan i April månad konverterade kapitalåterstoden af 1864 års lån 8,598,760 kronor samt af 1866 års lån 24,679,466 kronor 67 öre *som ock* beloppet af 1880 års låns 1:sta emission 39,930,000 kronor, hvilken emission till största delen afsett och försålt för berörda konvertering af 1864 och 1866 års lån. Om från slutsumman afdrages den för sistnämnda två, i April månad år 1881 förfallna lån i tabellen uppförda kapitalåterstod, tillhopa utgörande 33,276,226 kronor 67 öre, till hvars liqviderande medel före förfallotiderna af Riksgäldskontoret remitterats, ehuru låneöfvertagarne, som hade att verkställa den utomlands skeende liqviden, vid Juni månads utgång ej ännu hunnit att för dem slutligen redovisa, så visar sig kapitalskulden för de fonderade lånen vid slutet af Juni 1881 rätteligen utgöra, icke 256,585,222 kronor 22 öre, utan 223,306,995 kronor 55 öre.

11:o.

Angående ansvarsfrihet för Riksgäldskontorets styrelse.

Då Utskottet vid den nu verkställda granskningen af Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning funnit fullmäktige i nämnda kontor hafva

med nit och omsorg uppfyllt sitt viktiga och ansvarsfulla kall, tillstyrker Utskottet,

att fullmäktige må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade uti deras protokoll från den 22 Januari 1881 till och med den 20 Januari 1882.

Stockholm den 9 Februari 1882.

På Stats-Utskottets vägnar:

EMIL KEY.
